

DEBRECZEN

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

A debreczeni és vidéki függetlenségi párt közlönye.

Megjelen naponként, péntek és vasárnap kivételével.

Hirdetési díj: Négy hetes hirdetés 5 kr. Nagyobb terjedelmű a többesre...
Kéziratok vételese nem adatkak.

mi közönségnek ezennel tudomást adunk, hogy a 1903. sz. házban régóta fennálló

DEBRECZENI

szőlőbortermelési és hazánk jelesebb

borokból

és liter számra, vagy pakokban szinte kisebb-nagyobb mennyiségű, s a borok eredeti jó

minőségű, bőséges pártfogásért és

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

Pártmozgalom Debreczenben.

(r. e.) A debreczeni régi szabadalvú pártból kivált tekintélyes férfiak, ama párt színe-java és tekintélyesebb része, nem elégedtek meg a lefolyt képviselő-választás sikeres eredményével, vagyis a kezdeményvel. Elhatározták most már, hogy ezen oly veszedelmes lejtőre tévedt kormányt támogatni többé nem fogják, a szabadalvú pártba — a csalogatások dacára — vissza nem térnek s pártönkivüli körökbe alakulva, támogatandják a II. kerület pártönkivüli programmal felépített orsz. gy. képviselőjét, dr. Király Ferencet úgy budapesti, mint helybeli működésében.

Alantabb olvasható a pártalakító értekezletről szóló tudósításunk s e helyen nincs egyéb feladatunk, minthogy örömmel fejezzük ki ha nem is elv-, de mostani fegyver-társaink buzgótsága felett, kik dicséretes szándékaiknak így módon testét és lelkét adták. Régen kellett volna, hogy a szabadalvú gondolkodó s a független helyzetű elemek sorakozzanak s lerázzák azokat a békókat, kilépjenek azon lealázó mellék-szerepből, a melyekre a szolgálati gondolkodó, erkölcsben és értelemben náluk egyaránt szegényebb hivatalos körök kárhoztatták. Örvendünk a mozgalom ily erőteljes kifejlődésén s úgy pártunk, mint lapunk részéről (elveink határát át nem lépve) támogatásunkat igérjük a jelentékeny emberek e szívetkezősnek.

A Debreczeni pártönkivüli kör egyesítendő magában mind a három kerület azon elemeit, a melyek hazafiságukkal nem találták többé meggyeztetetőknek a kormány támogatását. Hőgörgőtelegként növekszik s terjed a mozgalom s a mint látszik, most már nem s kilépők képeznek egy u. n. tekintélyes töredéket, hanem a kormány-párt maradt meg... tekintélytelen töredéknek. A régi, ugynevezett szabadalvú párt tulajdonképen már nem is létezik s bátran hivatalnok-körre alakulhat át a pártönkivüli körrel szemben, annyira elhagyta minden független helyzetű tagja. A mily meglepő volt a dr. Király Ferencz tiszteltetésére, a választás előtt megtartott banketten a dr. Kola János mely benyomást hagyott feiközönűjére, oly meglepő az a beszéd is, a melyet az értekezleten Balogh Ferencz theologiai tanár mondott el. A nagy tudomány, kristálytisza lelkületű s eszmányeinek kegyeletében oly nemes férfiú eddig ha nem is mindenben, de legtöbb esetben a kormánypártot követte, tegnapi beszédében azonban már nagyon erőteljesen, nagyon megvilágítottan indokolja, hogy a kormány országos politikája, maránylatai a hazai nyelv ellen s a helybeli hivatalos hatalomnak otromba viselkedése szintén kényszeríték a jobbakat, hogy abból a pártkeretből kimenekülni siessenek. S valóban, a tegnapi szónokok névsora (Balogh Ferencz, Szabó Kálmán, Komlóssy Arthur és a többiek) arra vall, hogy az új mozgalom egyik jelentősége még abban is rejlik, hogy a jobbakkal többé nem ülnek egy padon a hibásokkal s zászlajuk ezennel még sokszor leng együtt Debreczen legregőbb pártjának, a függetlenségi és 48-as pártnak lobogójával.

Haladjanak a megkezdett uton, a melyen szép tér nyílik tevékenységüknek. A közelgő tisztújítás talaját is elő kell már készíteni. Ebben s a város ügyeinek intézésében orozlón-része lesz az együtt működő függetlenségi és 48-as pártnak s az új pártkörnek. Nyílt dolog, hogy a III. kerület képviselője, Kőrösi Sándor egy bírói állásra szemeltetett ki s azért járt Debreczenben, hogy ügyét választóival tisztá

tába hozza. A sikerült élez szerint nyugalmazott kir. táblai bírót nevezik ki s csakis a megkönyögdött hivatalosak unszolására egyezett abba, hogy a kinevezés néhány hónappal elődatassék. Az új körnek tehát e kerületben előbb-több szintén igen szép szerepe nyílik. Legszébb azért, mert a függetlenségi és 48-as párt segédelmével kivívott győzelemért esetleg nemes viszonzást tanúsíthat. Erről azonban korai beszélni s az ügy megbeszélve — tudunkkal — még nem is volt, nem is lehetett. Csak erősödjen az új kör, a melynek megalkulása valóban hajnalhasadást képez e város életében!

Kívánnók, hogy a fővárosi sajtó is méltassa a mozgalmat. Például kellene oda állítani az ország-nak a debreczeni mozgalmat, mert az mindenütt kellene, hogy követésre találjon és követésre is fog találni. Mert e mozgalom egyrésze csak annak, a mi országos történelmi s a mi hazánk legnagyobb fia, Kossuth Lajos szombati levelében oly szépen írja, hogy »Jeleket látok feltűnni, melyek azt mondják nekem, hogy nemzetem kiirthatatlan aspirációi, a nemzeti kegyelet hervadhatatlan bokrétaját közzigetlik a multak szívesemlékeinek, otthon, a hazában.« — »Hanem az áldás munkára vár. A leányzó nem halt meg, csak aludott, soká aludott, de ébrednek. Ne adja Isten, hogy újra elaludjék.« Sursum corda.

— Kossuth Lajos levele. A nap legnagyobb politikai eseményét Kossuth Lajosnak helyi igazságoshoz intézett azon legújabb nagyredekü levele képezi, melyet a budapesti lapok szombati száma közöltek. A level részben köszönet nyilvánítás számos hazai megemlékezésért; részben e megemlékezések okainak magyarázata. Kossuth előbb elmondja a 48. után történt dolgokat, az ő jellemző hatásos keserűséggel beszél az elnyomásról, majd a meghunyászkodásról. Nem azt panasolja, hogy a nemzet az ő kezéből kikutotta a zászlót; hanem hogy feladta a pragmatica sanctióban foglalt elvet, hogy állami közösségbe lépett Ausztriával, melyről Deák is azt mondta: hozzá csak az uralkodók közössége köt. Azt panasolja, hogy Szent-István birodalmából osztrák-magyar monarchiát csináltak, nem pedig osztrák és magyar, vagyis állami közösséget teremtettek. Országein, meggyőződéssel kívül esküje szentsege visszatartja, hogy elfogadja a kiegyezést. A kormány tovább halad a lejtőn. Mar tartalékos tiszt sem lehet, ki osztrák, nemzeti nem tud. Hogyan történik, hogy őt nem felejti el a hazában? Ez az idők jele: a 48-49-ki korszak érzelmeinek kultusza, a magyar haza szabadságának személyében kulinálóg hagyományos kegyeletet láttak ebben. Ez oly jel, a melyből, aki nem vak, látja, hogy amár a törvényhozás más irányban halad, az állapot türekit de nem kedveljük, az országban sem verhet gyökereket az új irány, nem felel meg történelmünk, aspirációjainak, nem ad kárpótlást a rengeteg áldozatokért. A hivatalos Magyarország fátyolt vetett az emlékekre, de a nemzet nem. Ez emlékek kultuszából ered a szíves megemlékezés, a kegyelet ő iránta. — Az ő nevének e megemlékezésnek csak a telefon szerepe jutott, melyen át a multak emlékeinek szelleme bele kialszta szent hagyományait a jövőbe. Jeleket lát, melyek azt mondják: a nemzet kiirthatatlan aspirációi a nemzeti kegyelet hervadhatatlan bokrétaját kötik a multak emlékeinek, otthon a hazában a bokrétaiban egy hervatag nefelejtés tévedt az ő számára. Halálával, a dással emeli ajkaihoz, hanem áldás csak munkára van. A leányzó nem halt meg, csak aludott, sokáig aludott. De már ébrednek, ne adja Isten, hogy újra elaludjék, sursum corda!

— A delegációk köréből. Ó Felsője július 10 én tér vissza Ischlből Bécsbe és a delegátusok részére adandó udvari ebéd valószínűleg csak július 11. és 13-kán lesz a schönbrunni kastélyban. A delegációk, mivel a magyar delegáció összüléseit csak akkor kezdi meg, a mint az osztrák költsegetési albizottság valamennyi javaslatot elintézt, — mint a „Bud. Korr.“ írja — alig

fogják július 14 vagy 15-ike előtt záruléseikat megtarthatni. A magyar delegáció hadgyűlése albizottsága jelentését valószínűleg csak kedden fogja hitelesíthetni.

— Pártönkivüliek köre. Debreczen, július 1. Az a mozgalom, a mely gróf Degenfeld Lajos, e város volt országgyűlési képviselőjének lemondása után Debreczenben megindult s mely azzal, hogy a pártönkivüli dr. Király Ferencz e város II. kerületének orsz. gy. képviselőjévé megválasztott, a legszabadalvúbb gondolkodás módját adott tanúbizonyságot: a tegnapi napon ismét oly tényével mutatta ki elterelhetőségét, mely városunk történetében méltán lesz arany betűkkel feljegyezve.

Szabad polgárokhoz illő szabad gondolkodásuknak legfényesebb tanulejt adták ezen polgárok, midőn kimondták, hogy a megejtett, s dicsőséggel kivívott választás után is egy szerves egészzé tömörülve, saját meggyőződésüknek fenntartása mellett, nem térnek vissza a szabadalvú pártba, hanem a törvényhozó testületbe megválasztott Dr. Király Ferencz országgyűlési képviselőnek úgy feleltek, mint lefelé való támogatásban továbbra is közreműködni óhajtván: megalkotják a debreczeni pártönkivüli kört.

A Korona vendéglő nagytermében egybegyűlt polgároknak ezen ténye méltó volt ama diadalhoz, melyet az utóbbi napokban, egyesült erővel kivívott, a melylyel egyszerűségi bizonyosságot szolgáltattak arról, hogy nem szalmaláng, s nem pillanatig tartó felhevülés volt érzelmeik rugója, hanem a szabad elhatározás, tiszta és semmi pártfegyelmek alá nem rendelt szent meggyőződés — mint fénylő vezércsillag vezette őket ténykedésükben.

— Az értekezlet lefolyásáról adjuk a következőket: A „Korona“ vendéglő nagytermében összegyűlt, s száma névze mintegy 120 főre tehető választókat, kik közül a következők egyének neveit sikerült feljegyeztünk: Komlóssy Arthur, Vadon Sándor, Osváth Ferencz, Zidó Lajos, Erber Vilmos, Kutassy Imre, Tóth Béla építész, Balogh Ferencz tanár, Csutak Kálmán erede, Kapros Gábor, Berger Henrik, Szabó Kálmán, Vecsey Imre, Molcsányi János, Sorger József, Berger Vilmos, Szabó Miklós, Fabriczius Géza, Kohn Henrik, Riesz Károly, Riesz Henrik, Faragó István, Kocs Zsigmond, K. Tóth Sámuel, Amend József, Nagy András, Adler Adolf, Éles József, Pusztay Sándor, Fumagalli Károly, Koncz Elek, Füvesy Bertalan, Nemes Gábor, Balassa Károly, Lusztig Károly, Stern Győző, Szikszay Lajos, Bochetti András, Kuu József, Gereby Filop, Kesztenbaum János, Márton Imre, Weinstein Elias, Hrabczy Antal, Beke László, Beke Károly, Bekényi Péter, Heide Antal, Dr. Kola János, Szőgyenyi János, Ormós Gábor, Benyáts Emil, Grünwald József, Marsa Kó Mihály, Sallay Mihály, Borsay Sámuel, Lukács Armin, Terei József sat. sat. az értekezlet elnöke Komlóssy Arthur meleg szavakkal üdvözölve, előadta, hogy a legutóbbi fényes eredményt végződött választás vezetésére e keresztül vitelére választott tiztagu intéző bizottság működését befejezte, elintézetlen függő ügyek nem maradtak, s főként hogy a különben is ősmert eredményről beszámoljon, határozta el az int. bizottság a mai értekezlet egybehívását.

Ennek utána, felhívja az értekezlet tagjait, hogy mielőtt meg az intéző bizottság idevonatkozó határozatát az értekezlet tudomására hozná, a Dr. Király Ferencz választására egyesült, száma névze tekintélyes csoportnak jövőbeni magatartására és működési irányára névze nyilatkozni sziveskedjék; e tekintetben utal arra, hogy a szabad véleménynek tiszteletben tartása mellett kívánatos az őszinte nyilatkozat, mert ez lesz, ez lehet irányadó ezen választó polgárságnak jövő magatartására.

Az általános helyesléssel fogadott elnöki előadás után felemelkedett: Szabó Kálmán, ki azon nézetének ad kifejezést, hogy az itt megjelentek, valamint ezen mozgalommal rokonszenvező egyéneknek a jövőre névze leghelyesebb magatartása az lesz, ha egy csoportba tömörülve, eddig elfoglalt állásponjtjukat a jövőre névze is megtartják. Legyen ezen egyesülésnek, vagy csoportosulásnak „egyesület“, vagy „kör“ elnevezés adva, a cél maradjon mindig egy, tudniillik az, hogy akár országos politikai, akár városi vagy más közügyet érdeklő kérdésekben tartsa meg ezen, bite szerint növekedő csoport, meggyőződésének függetlenségét minden irányban, s kövesse esetről-esetre azt az utat, melyet legcélszerűbbnek fog tartani.

Szabó Kálmán szép beszédét a választók eljenzéssel fogadták, melynek lecsillapulta után szót emelt: Bergrer Henrik, ki hangsúlyozta, hogy nézete szerint ezen választók a választás megéjtésével feladatukat teljesítették, s ezzel céljukat elérték, minél fogva nincs egy hátra, minthogy a szabadalvú pártot ismét visszatérjenek. Mert az, hogy itt quasi egy új párt alakítása cseleztatik, nem jelent egyebet, mint a szabadalvú párt szétrobbanását. Vecsey Imre: (Közbeszól.) Azt akarjuk! Bergrer Henrik további fejtegetésében állásponjtját védelmezi s azzal végzi beszédét, miszerint a fennforgó kérdés vételessé le a napirendről. Az értekezlet nem helyeselte felszólalónak nézetét, mit következtetni lehetett azon általános zugásból, melylyel Berger beszédét a közönség kísérette. Az értekezlet ily hangulata közepett emelkedett fel: Balogh Ferencz a theologia nagy tudomány tanára, s az egybegyűlt több ízben kitört lelkes eljenzéséről kiserve, az alább föbbekben közlött nagyszózat, és nagy hatást keltett beszédét mondotta el, melyben leplezetlenül feltárta a jelen politikai helyzetet; úgy változta a Debreczenben megindult mozgalmat, mint az ébredező öntudat ujkorának hajnalát, s szónoki tehetségének elragadó mozzanatokkal bővelkedő fényével, mintegy láttatni engedé, hogy a sok ideig lenyűgözött szabad szellem, ha egyszer bilincseitől megszabadul, nemcsak fel tűn emelkedni azon színvonalra, mely őt megilleti, hanem a haza ádvére és a köz javára csoda dolgokat képes kivinni. Ennek legjobb bizonyosságot adta ezen a szabadalvú pártból kivált független gondolkodású választó polgárság, mely felemelkedve a pártszellemben, igazi szabadalvú ségével valóban e város érdekében cselekedett.

Balogh Ferencz beszéde így hangzik: Tisztelt értekezlet! Miután megnyertem a felvilágosítást, hogy ide nemcsak a II. választó kerületből, hanem a többi kerület polgárai közül is meghívattak azok, a kik rokonszenveztek Dr. Király Ferencz országgyűlési képviselővé megválasztásával; s felhiva lévén szabadon nyilatkozni, mi történjen tovább a szabadalvú párt azon részével, mely önállóbb gondolkodásának a választások jelle adta? én is kifejezem nézetemet. Miat ismerve van, burgó támogatója voltam éveken át a szabadalvú pártnak, meg előbb a Deák-pártnak, mikor az itt csak szerény körben eljenzhetett, s általában a méréseket állásponjtot követtem. Ujabb időben azonban történtek oly dolgok, melyek a szabadalvú párt kebelében is visszataszították. Sokonknak fájt például az is, hogy mikor ez év elején a szűlei jog, a tudomány, nemzeti nyelv és államjog a kormány törvényjavaslatai által csorbított megátamdatott: mi nálunk, városunkban, a törvényes formák közötti nyilatkozás utjai elzártak, nem követhette a fővárost az ország ezen egyik legmagyarabb városa, tiltakozó szavát fel nem emelhetta a nemzeti nyelv érdekében; e feltartóztatás lelektanilag is hiba volt, az elnyomott érzelem később tört ki s most is éreztet magát. Szégyen-folt maradt, hogy e magyar város elkésett a nemzeti nyelv védelmében. A szélsőségekbe menés, a kormánypárt által bevezetve megtermé az elégedetlenséget s valószínűleg új pártalakulásnak kell mindezt bekövetkezni, legalább vannak komoly elemek, melyek óhajják ezt. A lehetőség határai közt kell ugyan mozogni, de vannak elvek és intézmények, melyek ha kockára tetetnek, pusztán pártérből nem lehet azokat feláldozni, mert „a köztársaság jöléte a legfőbb törvény.“

Szükségesnek tartottam egyéni érzelmeimet így általánosan előjelzeni, hogy a felvetett kérdéshez szóljak. En azt hiszem, nem pusztán személyi kérdés szakította meg a helybeli szabadalvú pártot, hanem a függetlenebb, önállóbb gondolkodás és szettekités voltak irányadók, a lassankint felgyűlt súlyok, melyek a szivre nyomakodnak, kényszerítettek sok embert, — szabadulni a súlyoktól, hogy s z a b a d a b b a n l ü k t e s s e n a v é r. — Ha feloszlanék a Dr. Király Ferenczet támogató kör, ténye a multé maradna, a tagok szétfoszlanának, s a jövő bizonytalanul válnék. Maradjon meg tehát e kör vagy egyesü-

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

szíveskedésért

